

# УВОД

Никога не съм имал намерение да ставам репортер, критик или защитник на нечия кауза. Също така никога не съм си представял, че трябва да поднасям на аудиторията „всичко“, което трябва да знае за дадена точка от света, а камо ли някаква балансирана и общоприемлива оценка. Аз по природа съм разказвач. Отивам някъде, после се връщам. И ви разказвам как съм се чувствал на даденото място. Чрез използването на мощните средства на телевизията, умелото редактиране, миксирането на звука, цветовите корекции, музиката (често пъти композирана специално за случая) и великолепни продуценти аз съм в състояние – в най-добрия случай, да ви накарам да почувствате нещичко от това, което съм преживял на даденото място и в даденото време. Или поне се надявам да съм успявал. Това е манипулативен процес и също така дълбоко удовлетворителен за мен.

**АНТЪНИ БУРДЕЙН, 2012 г.**

Дали светът се нуждае от още един туристически пътеводител и трябва ли ние да го напишем? През март 2017 г., когато двамата с Тони започнахме да обсъждаме идеята за тази книга – нещо като атлас на света, видян през неговите очи (и през обектива на телевизионната камера), не бях съвсем сигурна, че той ще се съгласи. По онова време Тони ставаше все по-зает и продуктивен в издателската сфера, със своя сайт за пътешествия и с няколко филма и проекта за написване на книги, а на всичкото отгоре бе и неговата изискваща постоянно внимание и време кариера в телевизията. При толкова много задачи и проекти понякога имах чувството, че корабът ни се е наклонил опасно на една страна – към „Врх Бурдейн“.

Въпреки това истински се зарадвах на създаването на съвместна готварска книга с Тони („Апетит“, публикувана през 2016). С него се запознахме през 2002 г., когато бях наета да редактирам и да опит-

вам рецептите за изданието „Готварска книга Халите [Les Halles] на Антъни Бурдейн“ – първата негова проява в този литературен жанр. Започнах работа като негова помощничка (или както той обичаше да казва – „заместничка“) през 2009 и с годините станах част от различни негови издателски и писателски начинания, наред с основните си задължения на асистентка. Не можех да откажа, когато той питаше искам ли да работя с него по следващата му книга.

Заедно работехме добре. Отделях достатъчно време за кореспонденция с Тони, за да схвана начина, по който той подбираше своята лексика и ритъма си на писане. Той пишеше почти безупречна проза, но когато нещата трябваше малко да се постегнат или да се поуплътнят, бях в състояние да се намесвам, без това да проличи, надявам се.

При съвременното състояние на нещата в издателския бизнес и при непоносимо натоварения график на Тони ни отне почти година, преди да успеем реално да започнем работа по тази книга. Първата ни задача беше да седнем и да обмислим какъв материал трябва да бъде включен: места, хора, храна, изгледи, пазари, хотели и други – все неща, които бяха минали пред очите му през близо двайсетте години на обиколки по света за заснемане на телевизионни сериали, но за тях нямаше никакви записки или видеа, които да помогнат за нашия случай.

Един пролетен следобед на 2018 г. седнах срещу Тони на масата за хранене в неговия разположен на висок етаж в Манхатън апартамент, обзаведен като реплика на любимото му място за настаняване в лосанджелиския хотел „Шато Мармон“. По това време той отново бе пропусил – няколко години след като спря цигарите. Говореше сериозно, че пак възнамерява да ги откаже, но междувреме беше инсталирал респираторна инсталация с индустриална мощност, за да отговори на оплакванията на съседите от неговото постоянно димене. Такива инсталации могат да се видят само в казината и баровете.

Не бях избрала подходящо място в стаята – точно под таванския отвор, откъдето излизаше димът от цигарите. Тони палеше цигара от цигара и разговаря свободно с мен в продължение на повече от час, припомняйки си любими ястия, хотели и хора. През това време тютюневият дим, засмукан от мощните вентилатори, преминаваше през лицето ми, за да отлети към бездънната паст на респираторна-

та инсталация. Когато си тръгнах от апартамента, миришех все едно съм преминала през ада на баровете от края на 90-те години на миналия век. Но по-важното беше, че имах в ръцете си едночасов аудиозапис, който представляваше нещо като чернова на бъдещата книга. От записа ставаше ясно какви са факторите, формирали схващанията на Тони за някои от най-интересните места по света, които той неуморно е обикалял и документирал.

След този разговор той отново замина да изследва света за своето телевизионно шоу „Непознати места“ – Кения, Тексас, източната част на Долен Манхатън, Индонезия, докато аз започнах да преглеждам старите епизоди, старателно свалях текстовете от частите, които представляваха интерес за бъдещата книга, и си правех дълги списъци с въпроси. Идеята ми беше да нахвърлям съдържанието на няколко глави от книгата и да ги дам на Тони, за да съм сигурна, че се движим по един и същ план и той да има възможност да допълни текста със своя неповторим цветист език. Но това така и не се осъществи.

Ако знаех, че по повод на тази книга ще имаме възможност да се видим само веднъж, щях да бъда по-настойтелна за подробности на всички онези места, на които той казваше: „Пак ще говорим за това по-нататък“ или „Виж какво може да излезе от телевизионните серии по въпроса“. Трудна и самотна задача е да бъдеш съавтор в книга за чудесата по света и за пътешествията до тях, когато твоят партньор и същински пътешественик вече не пътува по белия свят. За да бъда честна пред вас, ще призная, че в трудните дни и седмици след смъртта на Тони отново си задавах първоначалния въпрос: „Има ли нужда светът от тази книга?“

Голяма утеха за мен във времето непосредствено след като Тони ни напусна, и дори днес, повече от година след това, е мощният хор на признателност към това, което той постигна, докато беше сред нас, както и искрената скръб за тази загуба от много и различни краища на света. Осъзнах огромните размери на културното влияние на Тони едва след като той почина.

Може би все пак светът би могъл да има нужда от още един пътеводител, пълен с пиперливите остроумия и проникновените наблюдения на Тони, както и с някои многозначителни откровения от-носно мистериозните контури на неговото разбито сърце, съшито с

помощта на всички онези великолепни и весели неща, написани и казани от него за света по начина, по който го виждаше.

Първоначално планирахме Тони да напише известен брой есета по теми, които го вълнуваха – за неговата непреходна любов към Франция; за страните, в които той вече е персонa нон грата заради декрет на едно или друго раздразнено правителство; за ексцентричния вкус на някои места в Европа; за необикновения онсен край Киото – така успокояващ, луксозен и лъснат, че си остана завинаги негово любимо място, независимо от многобройните пътувания до Япония.

Тони си отиде, преди да може да напише тези есета. Ето защо поканих някои от неговите приятели и членове на семейството, както и колеги, да дадат своя принос под формата на размисли и спомени за места, където са били заедно с Тони. По тази причина в книгата ще намерите записки за пътувания във Франция, Уругвай и брега на Ню Джърси от брата на Тони – Кристофър Бурдейн; една история от продуцентката на Тони – режисьорката Нари Кий, как намерила решение на своя проблем с корейските си корени, докато снимали в Сеул; от продуцента и композитор Стив Албини за местата в Чикаго, където би искал да обядва с Тони.

Веднага ще забележите, че макар в книгата да се съдържа основната информация за транспортни връзки и хотели, това далеч не е изчерпателен пътеводител за което и да било от описаните места. Цените, обменните валутни курсове, туристическите маршрути, геополитическата стабилност и бизнесът с приготвяне и сервиране на храна и напитки са все подлежащи на промени неща. За най-актуалната информация относно това как да вземете влак, който да ви закара например от град Хо Ши Мин до Ханой, или с кои точно автобуси можете да стигнете от Среден Манхатън до Бронкс, би трябвало към тази книга да се добави дебел цветен пътеводител, посветен на всеки отделен град или страна. Другата възможност е използването на интернет за справки.

Моля да имате предвид също така, че в определени случаи някои от цитатите на Тони, включени в тази книга, са леко редактирани, за да се постигне максимална яснота на казаното. Извадките са взети от множество различни източници, предимно от транскрипциите на репликите в телевизионните поредици „Без задръжки“,

„Престоят“ и „Непознати места“, както и от есета на Тони, писани в добавка към отделни епизоди. Цитирани са и негови забележки по повод различни публикации за конкретни места и личности.

Доколкото е възможно, съм се опитала да се придържам към плана за написването на тази книга, създаден от Тони. В някои случаи междувременно затваряха завинаги негов любим ресторант или бар, или пък се сменяше собственикът, а заедно с това и предлаганата храна, обстановката и отношението към клиентите. В други случаи някои заведения изпитаха върху себе си благоприятното влияние на т.нар. „Бурдейнов ефект“ и от ресторанти и барове с ниска категория или павилиони за наденички, след показването им в телевизионните предавания увеличиха драстично своите клиенти. Натам тръгнаха големи групи фенове на Тони, които искаха да опитат храната, показана от камерите в телевизионните му предавания. Това на теория беше нещо добро, мечта на всеки бизнесмен, но от друга страна, би могло напълно да унищожи популярна местна институция, превръщайки я във второстепенна атракция или (в зависимост от това как бизнесът използва направената реклама) да предизвика хаос. Тони и неговият екип бяха предвидили и тази вероятност и не жалеха сили да предупредят хората, но все пак последното решение винаги е било на онзи, който притежава бизнеса.

Да те покажат на целия свят, който обича да се храни, да пътува и живее като Тони, си има своите рискове.

**„Кой би трябвало да разказва историите пред камерата?“** Този въпрос Тони зададе в епизода за Кения, който засне заедно с колегата от Си Ен Ен Уолтър Камау Бел за поредицата „Непознати места“. Това беше последният видеоматериал, в който той записа и своя журналистически коментар, за което през 2018 г. получи (посмъртно) наградата „Еми“ за телевизионна журналистика.

**„Този въпрос се задава често. Отговорът в сегашния случай – за добро или за зло, е: Аз разказах тази история. Постарах се да дам най-доброто от себе си. Наблюдавах. Слушах. Но в края на краищата, истината е, че това е моята история; не на Камау, не на Кения или на кенийците. Тези други истории тепърва предстои да бъдат разказани.“**